

сході України (втіленої в особливостях їх мовлення) із зафіксованою в ній специфічною системою (належних тільки цієї групі) значень як способу фіксації військового досвіду учасника АТО.

Список використаних джерел

1. Братусь Б. С. Смысловая вертикаль сознания личности (к 20-летию со дня смерти А. Н. Леонтьева) / Б. С. Братусь // Вопросы философии. – 1999. – № 11. – С. 81–89.

2. Дробот О.В. Психосемантика управлінської свідомості керівника: Монографія / Ольга Вячеславівна Дробот. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечникова; Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2014. – 372 с.

Кузьменко Б.В., професор кафедри автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій Академії муніципального управління, доктор технічних наук, професор

ЕНЕРГЕТИЧНА ТА ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВІ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Енергетична складова «гібридної війни». Важливим елементом ведення «гібридної війни», що наочно продемонструвала російська агресія, являється і вплив на життєдіяльність суспільства. При цьому енергетична інфраструктура стала предметом особливої уваги з боку агресора, оскільки її захоплення (чи руйнування) не лише завдає значного економічного збитку, але і погрожує стійкому функціонуванню системи життєзабезпечення суспільства в цілому. Слід зазначити, що використання потенціалу енергетики як «енергетичної» зброї було відкрито проголошено в 2003 р. в Енергетичній стратегії Російської Федерації до 2020 р.: в документі відзначалося, що потужний паливно-енергетичний комплекс Росії «є базою розвитку економіки, інструментом здійснення внутрішньої і зовнішньої політики». І це не просто декларація намірів, а реальний інструмент впливу, який Росія неодноразово використала у своїх інтересах (у тому числі через

послаблення усіма способами енергетичної інфраструктури потенційних супротивників). Прикладом цього є майже синхронні підривання енергетичної інфраструктури, які припинили постачання природного газу і електроенергії в Грузію в січні 2006 р., що стало елементом подальшого тиску на Грузію. Вибух на газопроводі в Туркменістані в квітні 2009 р. допоміг Росії призупинити дію незручного для неї договору з Туркменістаном і фактично усунути конкурента з європейського ринку. Так в 2006 р. був зупинений на ремонт нафтопровід, що забезпечував постачання нафти на нафтопереробний завод в Мажейкяй в Литві, причому саме в мить, коли Литва вирішила продати завод польській компанії. Очевидно, що Росія абсолютно свідомо використовує атаки проти критичної інфраструктури, зокрема енергетичної, як для досягнення своїх цілей в політичній і економічній сферах, так і для зниження військово-економічного потенціалу держави в самі стислі терміни. Усе це можна побачити і в україно-російському протистоянні. При цьому енергетична інфраструктура (із-за свого географічного розосередження) може побічно нести загрозу об'єктам, розташованим далеко від місця безпосередньої атаки. Так, анексуючи Крим, військові підрозділи Російської Федерації фактично отримали контроль над українськими енергетичними об'єктами, які знаходяться за межами адміністративних кордонів Криму. Внаслідок цієї анексії у України не просто були захоплені об'єкти енергетики і території Криму, а за допомогою захоплення енергетичної інфраструктури (трубопроводів і компресорних станцій) фактично вкрадені нафтовидобувні поля на шельфі і безпосередньо природний газ в об'ємі 2 млрд куб. м щорічно. Надалі цей елемент ведення «гібридної війни» ще з великим розмахом агресор використав в окремих районах Луганською і Донецькою областей. Цілеспрямованими діями фактично було зруйновано багато вуглевидобувних підприємств, блокувалася і руйнувалася транспортна інфраструктура. У свою чергу, це привело до проблем з постачанням вже видобутого вугілля споживачам, передусім – на теплові електростанції, що стало викликом для стабільного функціонування усієї об'єднаної енергетичної системи України. Як наслідок погіршала і соціально-економічна ситуація не лише в східних

областях, але і в усій Україні. Крім того, це сформувало довгостроковий виклик енергетичної безпеки держави в цілому. Далі в роботу пішла інформаційна складова «гібридної війни»: прийняті українським урядом антикризові рішення в енергетичній сфері були активно використані для формування негативного відношення до органів державної влади, посадовців і керівництва держави. Ця ж інформація активно використовувалася і для формування негативного іміджу України серед країн-сусідів і партнерів України.

Інформаційна складова «гібридної війни». Хоча військова складова конфлікту об'єктивно залишається основним чинником її розгортання, масштаби застосування інформаційної складової все більше збільшуються. Про масштаби інформаційної війни, розгорнутої Росією проти України, найточніше сказав Головнокомандувач об'єднаних Збройних сил НАТО в Європі Ф.Бридлав: «Це найдивовижніший інформаційний бліцкриг, який ми коли-небудь бачили в історії інформаційних воєн». Інформаційний фронт «гібридної війни» розгортається відразу на декількох напрямках. Передусім:

1) серед населення в зоні конфлікту; 2) серед населення країни, проти якої здійснюється агресія, проте територія якої не охоплена конфліктом; 3) серед громадян країни-агресора і 4) серед міжнародного співтовариства. Хоча інформаційна складова дійсно стала наскрізною темою «гібридної війни», проте вона виконує не самостійну, а допоміжну роль, більшою мірою супроводжуючи військову фазу операції. Проте в українському випадку ми маємо справу не просто з ворожою пропагандою, а з тим чинником її розгортання, масштаби застосування інформаційної складової все більше збільшуються. Про масштаби інформаційної війни, розгорнутої Росією проти України, найточніше сказав Головнокомандувач об'єднаних Збройних сил НАТО в Європі Ф.Бридлав: «Це найдивовижніший інформаційний бліцкриг, який ми коли-небудь бачили в історії інформаційних воєн». Інформаційний фронт «гібридної війни» розгортається відразу на декількох напрямках. Передусім: 1) серед населення в зоні конфлікту; 2) серед населення країни, проти якої здійснюється агресія, проте територія якої не охоплена конфліктом; 3) серед громадян

країни-агресора і 4) серед міжнародного співтовариства. Хоча інформаційна складова дійсно стала наскрізною темою «гібридної війни», проте вона виконує не самостійну, а допоміжну роль, більшою мірою супроводжуючи військову фазу операції. Проте в українському випадку ми маємо справу не просто з ворожою пропагандою, а з тим, що фахівці-інформаційники справедливо характеризують як «війну сенсів» (почало якій можна умовно віднести до 2006–2007 рр.). Для ретрансляції цих сенсів задіяна уся безліч каналів донесення інформації. Основним структурним елементом в цій війні стають симулякри – образи того, чого в реальності не існує. Прикладом таких симулякрів є: «фашисти в Києві», «звірства каральних батальйонів», «розіпнуті хлопчики», використання Україною заборонених озброєнь. Стратегічна мета експлуатації цих симулякрів – замінити об'єктивне уявлення цільових груп про характер конфлікту «інформаційними фантомами», необхідними агресорові. Активна фаза військового протистояння, що почалася з кінця лютого, – почала березня 2014 р., супроводжувалася тактичною інформаційною підтримкою, яка так само використала прийоми побудови і експлуатації симулякрів. Україні вдалося досить швидко адаптуватися і частково відреагувати на цей виклик. «Кримська кампанія» показала слабкість російської інформаційної складової їх версії «гібридної війни» – вона не витримує постійного прискіпливого медіа-погляду. Відповідно, чи не перше, що зробили різні «ополченці» і «зелені чоловічки» на окупованих територіях, – це відключили українські телеканали і масовані включив російські. Формування єдиного і повністю контрольованого інформаційного простору – очевидна стратегія розгортання інформаційної складової конфлікту з боку агресора. Так що не дивно, що вже під час подій в окремих містах Донецької і Луганської областей бойовики налагодили процес пошуку проукраїнських стримерів і систематично перешкоджали їх діяльності (наприклад, ситуація з луганськими стримерами або журналістами інтернет-телебачення). Важливо відмітити, що Російська Федерація розгорнула один з фронтів «гібридної війни» і проти громадян своєї держави, формуючи там модель поведінки, яка багато в чому відповідає мессиджамфедеральної преси (їй повністю

довіряють майже 60 % росіян). Небажання значної кількості громадян Росії подивитися на речі з іншої точки зору обумовлене і страхом виникнення когнітивного дисонансу між дійсністю, що формується російськими ЗМІ, і реальними подіями. Так що багато в чому про росіян дійсно можна сказати як про народ, який «першим ліг під натиском власного телебачення». Ще один важливий інформаційний фронт – зовнішній. Масштаби діяльності «фондів», «культурних суспільств», «аналітичних центрів» і просто «експертів» проросійської спрямованості в Європі, а також діяльність каналу RT, дійсно значні. Проте навіть тут позначається загальна концепція «гібридної війни» «по-російськи»: частину таких експертів просто вигадують, а від їх імені публікують необхідні коментарі і виведення – останній такий випадок був з вигаданим німецьким експертом. Зараз стурбованість масштабами російського інформаційного проникнення проявляють і країни Європи. У 2014 р. в Латвії був створений Центр стратегічних комунікацій НАТО (NATO Strategic Communications Centre of Excellence), серед завдань якого – забезпечити адекватну відповідь на спроби інших країн вплинути на інформаційний простір членів НАТО. Важливість розвитку стратегічних комунікацій була підкреслена і після саміту НАТО в Уельсі. Зокрема, там прямо відзначалося, що створений центр повинен займатися питаннями «гібридної війни». На сили Центру в протидії російській пропаганді сподіваються і в окремих країнах, зокрема в Польщі і країнах Балтії. Вже декілька попереджень російському іншомовному телеканалу RT зробив британський медіарегулятор Ofcom за порушення під час освітлення української кризи. Важливим трансграничним простором ведення інформаційного протистояння в кіберпросторі – усі вони стають важливим елементом кібератак, а також проведення спеціальних психологічних операцій в соціальних мережах і мережі Інтернет в цілому (наприклад, організація російськими спецслужбами протестів внутрішніх військ під адміністрацією президента в жовтні 2014 р.)

Проте повністю завоювати інформаційний простір Росії не вдалося – багато пропагандистських заяв з боку російського телебачення з української тематики швидко спростовували самі інтернет-користувачі, які все частіше стають «рядовими інформаційних воєн».

Сова М.О., завідувач кафедри
пенітенціарної педагогіки та психології
ІКВС НАВС, доктор психологічних
наук, професор

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ НАДАННЯ ДОПОМОГИ УЧАСНИКАМ АТО

В українському суспільстві, що переживає глибоку кризу і знаходиться в ситуації озброєного конфлікту на сході країни, актуалізується процес встановлення системи взаємовідносин міжорганами влади, співробітниками медіакомунікацій та учасниками АТО. У зв'язку з цим актуальності набуває проблема використання соціально-комунікативних технологій для надання допомоги особам, які потребують особливої уваги з боку державних інституцій, громадськості, працівників ЗМІ, за допомогою яких даний процесможе прискореним, зокрема GR-технологій.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про спроби науковців розкрити практичне значення GR-технологій у встановленні зв'язків громадськості з державою [3, с. 304; 4, с. 14], класифікувати види соціально-комунікативної діяльності щодо впливу на процес прийняття рішення в органах влади [2, с. 3].

Проте поза увагою дослідників залишається проблема використання сучасних соціально-комунікативних технологій для надання допомоги учасникам бойових дій. Необхідність вирішення питань співпраці між органами влади, громадськістю, працівниками ЗМІ та учасниками АТО підтверджує актуальність дослідження поставленої проблеми.

Мета наукового пошуку – розкрити особливості використання потенціалу сучасних соціально-комунікативних технологій для надання допомоги учасникам бойових дій.